

ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ: У КОНТЕКСТІ СТАДІЙНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

THE ORDER OF CONSIDERATION OF ADMINISTRATIVE CASES: IN CONTEXT OF PHASICNESS OF ADMINISTRATIVE LEGAL PROCEEDING

Качур І.А.,
здобувач

Київський міжнародний університет

У статті висвітлено порядок розгляду адміністративних справ в адміністративному судочинстві, з позиції розуміння останнього як системного явища, структурованого об'єкта. На підставі аналізу наукових підходів до стадійності адміністративного судочинства, законодавчого врегулювання руху адміністративної справи до розв'язання публічно-правового спору, запропоновано авторське бачення відповідних понять і напрямів удосконалення закону у сфері адміністративного судочинства.

Ключові слова: адміністративна справа, адміністративне судочинство, порядок, стадія, етап, судовий процес, розгляд справи.

В статье представлен порядок рассмотрения административных дел в административном судопроизводстве, которое рассматривается как системное явление, структурный объект. На основании анализа научных подходов к стадийности административного судопроизводства, законодательного урегулирования движения административного дела к разрешению публично-правового спора, предложено авторское видение соответствующих понятий и направлений усовершенствования закона в сфере административного судопроизводства.

Ключевые слова: административное дело, административное судопроизводство, порядок, стадия, этап, судебный процесс, рассмотрение дела.

In the article the order of consideration of administrative cases is reflected in the administrative legal proceeding, from position of understanding last as system phenomenon, structured object. Attention is accented on the rich in content filling of term "order" and him the legislative use, correlation with the stage of trial. On the basis of analysis of the scientific going near phasicness of the administrative legal proceeding, legislative settlement of motion of administrative case, to the decision in public legal spore, author vision of the proper concepts and directions of improvement of law is offered in the field of the administrative legal proceeding. Under the order of consideration of administrative case it is suggested to understand the certain a law algorithm of actions of participants of trial and court, acceptance of judicial decisions, the observance of which moves administrative case for to the stages of lawsuit realization for the sake of providing of realization of the legal proceeding in administrative courts and decision of his tasks. It is indicated on that the term system "stage of trial" represents the structure of all administrative legal proceeding. It is taken to such stages: beginning of trial and opening of realization in business, preparation of administrative case to the judicial trial, consideration of case in essence, appellate realization, appeal realization; a revision of court decisions is after newly found or exceptional order circumstances; implementation of court decisions is in administrative cases.

Key words: administrative case, administrative legal proceeding, order, stage, stage, trial, consideration of case.

У сучасній філософській, соціологічній, юридичній літературі утворились стійкі уявлення про ефективність системного підходу до дослідження явищ оточуючої дійсності, адже відповідно до методології загальної теорії систем кожне явище розглядається як більш-менш складна система [1, с. 161]. Не є виключенням і процесуальна наука, фундаментальними в якій залишаються структуризація й систематизація процесу (провадження), виділення його складових частин, що дають змогу сформулювати концептуальне цілісне уявлення про це явище.

Існує думка, що перспективнішим є вже випробуваний у науці пошук типології системоутворюючих чинників, а саме: розподіл їх на зовнішні і внутрішні [2, с. 44]. Зовнішні – це чинники оточуючого середовища, які сприяють виникненню і розвитку систем. Під визначення внутрішніх системоутворюючих чинників потрапляють ті, які породжуються окремими елементами, що об'єднуються в систему, групами елементів (частинами) або всією множинністю. До них можуть належати: спільність природної якості елементів – вона дає змогу існувати багатьом природним системам, тому що елементи якої-небудь однієї природної якості мають особливі, лише їм властиві зв'язки; взаємодоповнення – забезпечує зв'язок як одинорідних, так і різнорідних елементів; постійні, стабілізуючі чинники включають постійні жорсткі зв'язки, що забезпечують єдність системи; функціональні зв'язки виникають у процесі специфічної взаємодії систем [2, с. 59].

З урахуванням викладених методологічних позицій варто досліджувати системну природу і такого об'єкта, як адміністративне судочинство, що визначається через «діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у порядку, встановленому цим Кодексом» (п. 5 ч. 1 ст. 4 КАС України [3]).

Ефективність судового процесу, дотримання його стадійності й розумних строків розгляду та вирішення публічно-правових спорів, розв'язання проблемних питань, що при цьому виникають, залежать від ряду об'єктивних і суб'єктивних чинників, одним з яких є формування теорії адміністративного судочинства (адміністративного процесу) із притаманними їй правовими категоріями та інститутами, з одного боку, і з урахуванням загальнотеоретичних надбань процесуального права – з іншого.

Важливим правовим інститутом адміністративного судочинства є інститут адміністративної справи, адже саме з ним пов'язані правовідносини, що виникають і розвиваються при судовому захисті прав, свобод та інтересів особи у публічно-правовій сфері; саме адміністративна справа рухається по стадіям судового процесу – до вирішення завдань адміністративного судочинства.

Історіографія зародження адміністративного судочинства і розуміння адміністративної справи у ньому, зокрема, й у законотворчій площині, засвідчує наявність різних думок із приводу визначення цього поняття. Разом із тим інститут адміністративної справи не ставав самостійним предметом наукових пошуків, хоча термін «адміністративна справа» є одним із найбільш уживаних як на законодавчому рівні, у судовій практиці, так і у дослідницьких доробках. При цьому ним оперують як загальновідомою лексемою, без роздумів щодо змістовного наповнення. Відсутність комплексних наукових напрацювань щодо інституту адміністративної справи є правовою прогалиною, яка потребує усунення в теоретико-праксіологічному аспекті.

Окремі питання, пов'язані із адміністративною справою, дотичними до неї інститутами і категоріями, розглядаються такими вченими: С.В. Білуга, І.О. Богомазова,

Р.В. Ватаманюк, О.В. Закаленко, Е.В. Катаєва, О.В. Константиї, О.В. Кузьменко, Н.В. Мостова, А.Ю. Осадчий, Р.О. Попельнюк, Р.В. Попов, В.Б. Пчелін, К.О. Тимошенко, Н.С. Хлібороб, А.О. Черникова та ін.

Оновлення приписів КАС України, виділення різновидів адміністративних справ актуалізує вивчення порядку їх розгляду, зокрема, у контексті визначення стадій адміністративного судочинства, за якими рухається адміністративна справа.

Як і будь-яку людську діяльність, адміністративний процес (адміністративне судочинство) характеризують такі категорії: мета, завдання, функції, принципи, учасники, засоби, система, структура, гарантії, форма, порядок.

Термін «порядок» є одним із найчастіше уживаних в КАС України. Зокрема, (1) призначенням цього Кодексу декларовано порядок здійснення судочинства в адміністративних судах (ст. 1); (2) розгляд і вирішення адміністративних справ залежать від порядку, встановленого КАС (п. 5 ч. 1 ст. 4). Також вказується на порядок різного судочинства (ч. 6 ст. 21 КАС), порядок вирішення тих чи інших питань (ст.ст. 34, 114, 132, 144 та ін.). Окрім того, «порядок» «прив'язано» до позовного провадження, тобто є порядок загального позовного провадження і порядок спрощеного позовного провадження. Вживаються у Кодексі і терміносистеми «порядок письмового провадження» (ч. 5 ст. 29, ч. 3 ст. 194), «перегляд в апеляційному порядку» (ч. 2 ст. 13, ст. 23), «перегляд в касаційному порядку» (ст. 24). При цьому у КАС найбільше мовних звертів на кшталт: «порядок, визначений цим Кодексом», «порядок, передбачений цим Кодексом».

У теорії процесуального права (зокрема, цивільного, кримінального, господарського) порядок провадження у справі, порядок виконання окремих процесуальних дій і порядок прийняття процесуальних рішень об'єднуються під категорією «процесуальна форма» [4, с. 17]. Але процесуальна форма, зважаючи на її пропоноване розуміння (як правової категорії, завдяки якій формується уявлення про порядок, правила організації і здійснення провадження, умови, що сприяють їх дотриманню [4, с. 21]), не відображає лише порядок процесуальних дій. Слушною у цьому контексті видається пропозиція щодо розкриття змісту процесуальної форми через правову процедуру здійснення адміністративного судочинства та умови, що сприяють її дотриманню і вирішенню завдань адміністративного судочинства [4, с. 30]. Терміносистема «правова процедура» є ширшою за змістом, ніж лексема «порядок».

Порядок у загальному значенні являє собою гармонійний, очікуваний, передбачуваний стан або розташування чого-небудь, розташування елементів у послідовності [5]. Це спосіб організації структурованого явища, правила такої організації, запланована (чітко регламентована) діяльність. Порядок вказує на дотримання певного алгоритму дій, прийняття рішень на шляху досягнення запрограмованого результату. Алгоритм означає послідовність точно визначених дій, що однозначно призводять до вирішення поставленого завдання.

Будучи структурованим явищем, процес поділяється на провадження (по вертикалі) і на стадії (по горизонталі). В адміністративному судочинстві порядок, з одного боку, закріплює його стадійність (рух адміністративної справи за визначеними стадіями), а з іншого – кожна стадія має свій порядок проведення процесуальних дій, прийняття процесуальних рішень (з'ясування обставин, дослідження доказів, врегулювання спору за участю судді тощо). Отже, порядок, на нашу думку, розцінюється як категорія одночасно вищого і нижчого ступеня: порядок здійснення адміністративного судочинства – позовне провадження (загальне чи спрощене (письмове чи з проведенням судового засідання)) – стадії провадження в адміністративних справах – порядок виконання процесуальних дій і прийняття процесуальних рішень (у кожній стадії).

Таким чином, під порядком розгляду адміністративних справ доцільно розуміти визначений законом (Кодексом адміністративного судочинства України) алгоритм дій учасників судового процесу і суду, прийняття процесуальних рішень, дотримання якого рухає адміністративну справу по стадіях позовного провадження задля забезпечення здійснення судочинства в адміністративних судах і вирішення його завдань.

Адміністративне судочинство, як і будь-який процес, має циклічний, структурований характер. Загальновизнаною в науці процесуального права є позиція, за якою структуру процесуального провадження утворюють певні елементи. Такими елементами зазвичай визнаються стадії. Визначенню стадії процесу приділено чи не найбільше уваги у науковій і навчальній літературі. Стадія розглядається і як діяльність, і як порядок провадження по справі, і як правовідносини, і як окремий правовий інститут.

Більшість сучасних дослідників адміністративного процесу визначає стадію як порівняно відокремлену, обмежену часом і логічно пов'язану сукупність процесуальних дій, спрямованих на досягнення певної мети та вирішення відповідних завдань конкретного адміністративного провадження, що характеризується певним колом суб'єктів і закріплюється в процесуальних актах [6, с. 12]. Має місце і децю розширене визначення стадії як порівняно самостійної частини послідовно здійснюваних процесуальних дій, яка разом із загальними завданнями має притаманні тільки їй цілі й особливості, що стосуються учасників процесу, їх прав та обов'язків, термінів здійснення процесуальних дій і характеру процесуальних документів, які оформлюються у відповідному адміністративному акті [7, с. 17].

У монографічних дослідженнях останніх років (зокрема в дисертації В.Б. Пчеліна на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 (2017 р.) підкреслюється, що, реалізуючи цілі та завдання адміністративного судочинства, адміністративні суди діють стадійно, тобто розгляд і вирішення публічно-правового спору, захист і відновлення порушених прав, свобод та інтересів осіб здійснюється послідовно, в межах окремо взятої процесуальної стадії [8, с. 19]. І пропонується «тлумачити стадії адміністративного процесу як сукупність процесуальних дій, що послідовно за встановленими процесуальним законодавством правилами та строками здійснюються судом та учасниками адміністративного процесу для вирішення публічно-правового спору по суті» [8, с. 19].

Однак, попри загальне визнання стадії структурним елементом адміністративного судочинства, серед дослідників відсутня однаковість стосовно належності до них тих чи інших його частин. Так, І.В. Шруб у підрозділі 3.3. дисертації «Порядок розгляду справ в адміністративних судах України» характеризує такі стадії адміністративного судочинства: відкриття провадження в адміністративній справі, підготовче провадження, судовий розгляд адміністративної справи, винесення рішення та його виконання; апеляційне провадження, касаційне провадження, а також провадження за винятковими та нововиявленими обставинами [9, с. 15].

Низка відомих адміністративістів (А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник), залежно від волевиявлення сторін адміністративної справи та процесуальних дій, що виконуються в межах кожного із проваджень адміністративного процесу, проводять розподіл наявних стадій на дві основних групи: 1) обов'язкові (конститутивні); 2) необов'язкові (факультативні) [10, с. 56]. В.Б. Пчелін теж поділяє стадії адміністративного процесу на обов'язкові і факультативні. На думку автора, до перших належать відкриття провадження в адміністративній справі (порушення адміністративної справи), підготовка адміністративної справи до судового розгляду (підготовче провадження),

судовий розгляд адміністративної справи (розгляд справи в судовому засіданні); він слушно зауважує, що характеристика зазначених стадій як обов'язкових не означає, що процес пройде усі ці стадії, адже він може завершитися на будь-якій із них [8, с. 19]. А до других належать перегляд судових рішень в апеляційному порядку (апеляційне провадження), перегляд судових рішень у касаційному порядку (касаційне провадження), перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, перегляд судових рішень Верховним Судом України, виконання судових рішень (виконавче провадження), відновлення втраченого судового провадження [8, с. 20].

Загалом варто зазначити, що і в перших працях у сфері адміністративного судочинства, і в оновлених підходах до його здійснення не оспорюється традиційний для процесуального права підхід віднесення до стадій: відкриття провадження, підготовки до судового розгляду, самого судового розгляду, перегляду судових рішень. Зазвичай спірним є стадійне виокремлення винесення судового рішення у справі та його виконання.

Аналіз приписів оновленого КАС України показує, що законодавець вживає у прив'язці до стадій такі терміносистеми: «стадія розгляду справи» (ч. 3 ст. 11, ч. 9 ст. 139), «будь-яка стадія судового процесу» (ст. 31, ч. 1 ст. 47, ст. ст. 52, 53), «будь-яка стадія розгляду справи» (ч. 2 ст. 150), «стадія підготовчого провадження» (ч. 14 ст. 31), «стадія розгляду справи по суті» (ч. 14 ст. 31), «стадія перегляду рішення в апеляційному чи касаційному порядку» (ч. 2 ст. 142), «стадія провадження у справі» (ч. 1 ст. 189), «провадження у справі на стадії її розгляду по суті» (ч. 3 ст. 193). Отже, простежується дещо хаотичний законодавчий підхід в оперуванні словосполученнями «стадія розгляду справи», «стадія судового процесу», «стадія провадження у справі». Варто зазначити, що усі ці мовні звороти вживаються у розумінні стадій адміністративного судочинства загалом. Але оскільки розгляд справи по суті (гл. 6 КАС) визнано самостійною стадією адміністративного судочинства, то вживання словосполучення «розгляд справи» в контексті усіх стадій адміністративного судочинства видається невдалим.

З огляду на законодавче використання терміна «провадження» у диференціації форм адміністративного судочинства (хоча і визначення його лише у прив'язці до письмового провадження (п. 10 ч. 1 ст. 4 КАС)), нібито вживання терміносистеми «стадія провадження у справі» узгоджується з розумінням стадій, які складають ті чи інші позовні провадження. Але першою стадією визначено відкриття провадження у справі (гл. 2 КАС), яка, окрім безпосереднього початку позовного провадження, може завершитись залишенням позовної заяви без руху або поверненням позовної заяви (ст. 169 КАС) чи відмовою у відкритті провадження (ст. 170 КАС). При цьому такі ухвали суду можуть бути оскаржені, а отже, переглянуті при фактичній відсутності відкриття провадження. Виходить, що стадія перегляду судового рішення у такому разі перебуває за межами відкритого провадження, а за відсутності оскарження існує діяльність суду (відповідні правовідносини), яка передусім відкриттю провадження, але охоплюється цією стадією. Для «чистоти» вживання термінологічних зворотів словосполучення «стадія провадження» в означенні усього адміністративного судочинства видається невиправданим.

Окрім того, із приписів ч. 1 ст. 189 КАС випливає, що позивач може відмовитися від позову, а відповідач – визнати позов на будь-якій стадії провадження у справі, зазначивши про це в заяві по суті справи або в окремій письмовій заяві. У зв'язку з цим закривається провадження у справі. Оскільки гл. 5 належить до розділу II КАС, то маєтись на увазі будь-яка стадія позовного провадження. Але ці процесуальні дії можливі лише до прийняття рішення по суті справи, тобто до завершення третьої стадії судового процесу.

Тому видається логічним уточнення можливого моменту виконання цих дій: «До ухвалення судового рішення по суті позивач може відмовитися від позову, а відповідач – визнати позов, зазначивши про це в заяві по суті справи або в окремій письмовій заяві».

Судовий процес визначається як правовідносини, що складаються під час здійснення адміністративного судочинства (п. 6 ч. 1 ст. 4 КАС), тобто під час діяльності адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ (п. 5 ч. 1 ст. 4 КАС). Ця категорія, зважаючи на зміст правовідносин, що виникають у зв'язку зі зверненням до адміністративного суду і припиняється із реалізацією (виконанням) судового рішення (зокрема, й за межами відкриття позовного провадження), є, на нашу думку, найбільш вдалою, не викликає тавтології та охоплює усі варіанти розвитку адміністративних судових правовідносин. Тобто терміносистема «стадія судового процесу» відображає структуру усього адміністративного судочинства.

Таким чином, використовувані терміносистеми для означення стадій адміністративного судочинства потребують законодавчого корегування.

З огляду на виділені в КАС України частини судового процесу, об'єднані спільними завданнями, колом суб'єктів, підсумковими рішеннями, до його стадій належать: (1) відкриття провадження у справі (гл. 2 р. II) (на нашу думку, для охоплення усіх процесуальних дій і, основне, процесуальних рішень у цій частині адміністративного судочинства, доцільно розширити її назву – початок судового процесу і відкриття провадження у справі); (2) підготовче провадження (гл. 3 р. II) (теж спостерігається певна тавтологія: «позовне провадження включає підготовче провадження», більш коректно видається назва «підготовка адміністративної справи до судового розгляду»); (3) розгляд справи по суті (гл. 6 р. II); (4) апеляційне провадження; (5) касаційне провадження; (6) перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами (р. III); (7) виконання судових рішень в адміністративних справах (р. IV).

Стосовно стадій 4–6 варто зауважити: хоча вони об'єднані у розділі III під назвою «Перегляд судових рішень», ці стадії, будучи факультативними, є цілком самостійними частинами адміністративного судочинства, адже мають власні завдання, цілі, суб'єктів, процесуальну форму, етапи. Окрім того, такий підхід узгоджується із загальною теорією розподілу процесуальних стадій.

На нашу думку, належність виконання судового рішення в адміністративній справі до факультативних (не обов'язкових) стадій (позиція В.Б. Пчеліна та інші вчені) є дещо хибною. Хоча в КАС України не йдеться про те, що це взагалі є самостійною стадією адміністративного судочинства, зверненням до виконання рішення, прийнятого судом, захищаються права громадян, юридичних осіб, суспільства, держави, забезпечується дотримання конституційного принципу обов'язковості судових рішень (ч. 5 ст. 124 Конституції України). Це підтверджується і положеннями ст. 6 Європейської конвенції з прав людини, згідно з якими невиконання судового рішення визнається порушенням права на суд, робить його ілюзорним [11, с. 215], і приписами ст. 370 КАС України, і практикою Європейського суду з прав людини, який неодноразово наголошував, що виконання судового рішення є частиною судового процесу (наприклад, рішення «Імобільяре Саффі проти Італії», 22774/93, 28.07.1999 р., § 63; рішення «Горнебі проти Греції» від 19.03.1997 р., § 40). Тому, незалежно від того, на якій стадії адміністративного судочинства завершено провадження у справі, таке завершення оформляється відповідним рішенням адміністративного суду, яке підлягає обов'язковому виконанню. Тим самим адміністративна справа «переходить» до стадії виконання судового рішення, яка обмежується вирішенням процесу-

альних питань, пов'язаних із його виконанням (для цього законом передбачено відповідний порядок (р. IV КАС)). Примусове ж виконання судових рішень здійснюється на підставі спеціального законодавчого акта «Про виконавче провадження» [12], в якому, до речі, таке виконання називається завершальною стадією судового провадження (ст. 1). Попри те, що такий законодавчий підхід піддається критиці («З визначенням виконавчого провадження як «завершальної стадії судового провадження та примусового виконання рішень інших органів (посадових осіб)» не можна погодитись, оскільки термін «судове провадження» взагалі відсутній як у теорії процесуальних галузей, так і у нормативно-правових актах, що регулюють процесуальний порядок розгляду справи судом. Вбачається, що законодавцем було зроблено спробу назвати узагальнюючим терміном сукупність цивільного процесу, господарського процесу, адміністративного процесу тощо», – зауважує Г.М. Писаренко [13]), вона базується не на запереченні віднесення виконання судового рішення до стадій процесу, а на термінологічному неузгодженні. Окрім того, під час виконання судового рішення деякі ухвали суду можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду (ст. 294 КАС). Тобто має місце відхилення від послідовної стадійності судового процесу.

Процесуальна наука схиляється до того, що стадії структурно мають поділ на етапи. У розрізі визначених стадій адміністративного судочинства можна виокремити такі етапи: (1) відкриття провадження у справі: пред'явлення позову, вивчення суддею позову і прийняття одного із процесуальних рішень про залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви, відмову у відкритті провадження, відкриття провадження в адміністративній справі; (2) підготовче провадження: відкриття провадження у справі (включає надіслання копії ухвали про відкриття провадження, копії позовної заяви та доданих до неї документів, подання відзиву відповідачем, надання пояснень, пред'явлення зустрічного позову), проведення підготовчого засідання (повідомлення учасників справи, виконання процесуальних дій, передбачених ч. 2 ст. 180 КАС) – може поділятися на підетапи: відкладення підготовчого засідання й оголошення перерви (під час проведення підготовчого засідання суд постановляє ухвалу (ухвали) про процесуальні дії, що необхідно вчинити до закінчення підготовчого провадження та початку судового розгляду справи по суті), закриття підготовчого засідання (хоча цей етап називається як завершальний підготовче провадження (ч. 3 ст. 173 КАС), окрема увага йому не приділена) із прийняттям ухвали про: залишення позовної заяви без розгляду; закриття провадження у справі; закриття підготовчого провадження та призначення справи до судового розгляду по суті, отже, на цій стадії судового процесу може бути прийняте підсумкове рішення у справі); (3) розгляд справи по суті: відкриття судового засідання: роз'яснення перекладачеві його прав та обов'язків, присяга перекладача, видалення свідків із зали судового засідання, встановлення осіб, які прибули у судове засідання, оголошення складу суду і роз'яснення права відводу, роз'яснення учасникам справи їхніх прав та обов'язків, розгляд заяв та клопотань, роз'яснення прав і обов'язків експерта, присяга експерта, роз'яснення спеціалісту його прав і обов'язків; з'ясування обставин справи та дослідження доказів (може бути відкладення розгляду справи або перерва в судовому засіданні); судові дебати; ухвалення і проголошення (вручення) судового рішення (проміжним рішенням є ухвала про зупинення провадження у справі); (4) апеляційне провадження: відкриття апеляційного провадження (залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги судом апеляційної інстанції, відмова у відкритті апеляційного провадження): надіслання копій апеляційної скарги

та доданих до неї матеріалів учасникам справи, приєднання до апеляційної скарги, доповнення, зміна, відкликання апеляційної скарги чи відмова від неї, подання відзиву, прийняття рішення про закриття апеляційного провадження; апеляційний розгляд: підготовка справи і призначення до розгляду, відкриття судового засідання і вирішення клопотань учасників справи, доповідь судді-доповідача, надання пояснень, судові дебати, ухвалення судового рішення; (5) касаційне провадження: етапи аналогічні апеляційному провадженню, вирізняє цю стадію наявність попереднього розгляду справи та можливість передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду; (6) перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами: відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами; розгляд заяви у судовому засіданні і прийняття одного з рішень, передбачених ч. 4 ст. 368 КАС; (7) виконання судових рішень в адміністративних справах: звернення рішення до виконання, виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню, зупинення виконання, поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання, примирення сторін у процесі виконання, відсторонення і розсторонення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення, заміна сторони виконавчого провадження, поворот виконання, судовий контроль за виконанням судових рішень.

Проходження кожної адміністративної справи за усіма етапами в межах стадії судового процесу не є обов'язковим. Це залежить від обставин справи, волі учасників справи і розсуду суду.

Варто звернути увагу на таку можливість, як врегулювання спору за участю судді (гл. 4 р. II КАС). Законодавцем визначено, що врегулювання спору за участю судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті (ч. 1 ст. 184). Тобто цей етап залежить від волі сторін і нібито знаходиться між підготовчим провадженням та розглядом справи по суті. Про проведення процедури врегулювання спору за участю судді суд постановляє ухвалу, і виникає питання, в який момент судового процесу вирішується така можливість. Метою цього врегулювання є примирення сторін. Підетапами врегулювання спору визначено проведення закритих і відкритих нарад, умовою – до початку розгляду справи по суті. Тому врегулювання спору за участю судді є, на наше переконання, факультативним етапом підготовчого провадження. Для визначення його місця в системі стадій судового процесу вважається за доцільне в ч. 1 ст. 183 КАС уточнити: «У підготовчому засіданні суд постановляє ухвалу (ухвали) про процесуальні дії, що необхідно вчинити до закінчення підготовчого провадження та початку судового розгляду справи по суті, зокрема, й про врегулювання спору за участю судді».

У зв'язку з наведеним вище, з метою усунення термінологічних неузгодженостей і уникнення спірних питань стосовно розуміння стадій адміністративного судочинства пропонується законодавчо: 1) визначити поняття «стадія судового процесу» як «структурний елемент адміністративного судочинства, змістом якого є законодавчо визначений порядок процесуальної діяльності відповідних суб'єктів, спрямований на вирішення конкретних завдань відповідної частини судового процесу, який завершується прийняттям підсумкового рішення» (доповнивши ст. 4 КАС України); 2) закріпити положення про те, що стадіями судового процесу є: початок судового процесу і відкриття провадження у справі; підготовка адміністративної справи до судового розгляду; розгляд справи по суті; апеляційне провадження; касаційне провадження; перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами; виконання судових рішень в адміністративних справах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сорокин В.Д. Избранные труды / СПб.: Издат-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2005. 1086 с.
2. Аверьянов А.Н. Системное познание мира: методологические проблемы. Москва, 1985. 243 с.
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (із змінами і доповненнями). URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/>
4. Черникова А.О. Диференціація процесуальної форми адміністративного судочинства України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2016.
5. Словопедія. URL: www.slovoopedia.com/
6. Губерська Н.Л. Стадії адміністративних процедур: поняття та види. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Серія ПРАВО. Випуск 32. Том 3. С. 11–15.
7. Кузьменко О. Теоретичні засади адміністративного процесу: [монографія]. Київ, 2005. 352 с.
8. Пчелін В.Б. Організація адміністративного судочинства України: правові засади: автореф. дис. ... докт. юрид. наук. Харків, 2017. 36 с.
9. Шруб І.В. Функціонування адміністративних судів в Україні: організаційно-правові засади та їх реалізація: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 20 с.
10. Комзюк А.Т., Бевзенко В.М., Мельник Р.С. Адміністративний процес України: навч. посіб. Київ, 2007. 531 с.
11. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / за ред. О.Л. Жуковської. Київ, 2004. 960 с.
12. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII (із змінами і доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.
13. Писаренко Г.М. Звернення судових рішень в адміністративних справах до виконання. 2013. URL: <http://dspace.onua.edu.ua>

УДК 342.9

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРИТЯГНЕННЯ
ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КЕРУВАННЯ
ВОДНИМ ТРАНСПОРТОМ У СТАНІ АЛКОГОЛЬНОГО СП'ЯНІННЯ**

**ACTUAL ISSUES TO ADMIT FOR ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY
FOR THE MANAGEMENT OF WATER TRANSPORT
IN THE CONDITION OF ALCOHOL CONNECTIO**

Кононець В.П.,
к.ю.н., майор поліції,
старший викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Яцик Д.В.,
курсант II курсу групи ДР-641
факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Наукова стаття присвячена нормативно-правовому регулюванню підстав та порядку притягнення до адміністративної відповідальності осіб за керування водним (річковим) транспортом у стані алкогольного сп'яніння. Досліджуються питання щодо проблемності притягнення правопорушників до відповідальності у частині зупинення водного транспорту, адміністративно-юрисдикційної діяльності органів Національної поліції та інших відповідних органів щодо винесення рішення.

Ключові слова: Національна поліція, законодавство, адміністративна відповідальність, керування водним (річковим) транспортом у стані алкогольного сп'яніння.

Научная статья посвящена нормативно-правовому регулированию оснований и порядка привлечения к административной ответственности лиц за управление водным (речным) транспортом в состоянии алкогольного опьянения. Исследуется вопрос о проблемности привлечения правонарушителей к ответственности в части остановки водного транспорта, административно-юрисдикционной деятельности органов Национальной полиции и других соответствующих органов по вынесению решения.

Ключевые слова: Национальная полиция, законодательство, административная ответственность, управление водным (речным) транспортом в состоянии алкогольного опьянения.

The scientific article is devoted to the legal regulation of the grounds and procedure for bringing to administrative responsibility of persons for management of water (river) transport in the state of alcoholic intoxication. The issue of the problem of bringing perpetrators to justice, in the part of stopping of water transport, administrative and jurisdictional activity of the bodies of the National Police, and other relevant bodies for making a decision is investigated.

Key words: national police, legislation, administrative responsibility, control of water (river) transport in the state of alcoholic intoxication.

Сьогодні більшість ДТП, у яких гинуть люди, відбуваються через те, що за кермом перебуває нетверезий водій. Задля забезпечення правопорядку під час керування транспортними засобами потрібно удосконалити законодавчу базу та зробити жорсткіші види покарання.

Метою статті є ознайомлення з процесом перевірки документів у судоводіїв, аналіз законодавства щодо керування водним транспортом у стані алкогольного сп'яніння, дослідження прав та компетенції органів Наці-

ональної поліції та Укртрансбезпеки щодо притягнення до відповідальності водіїв водних суден.

Водні об'єкти, на яких дозволяється плавання маломірних суден та бази для стоянки маломірних суден, на яких є місця масового відпочинку населення на воді, а також місця, заборонені для плавання маломірних суден, повинні бути обладнані навігаційними плаваючими, береговими знаками і вогнями, зокрема інформаційними знаками встановленого зразка.